

Krátce po půlnoci Michaela s Elke náhle z hlubokého spánku probudilo zběsilé klepání na dveře hausbótu. Michael prudce otevřel oči a uvědomil si, že svět kolem něj se houpe. Elke se od něj odtáhla a posadila se. Šok jí koloval celým tělem. Někdo musel naskočit na loď. Vyskočili z postele a z dálky zaslechli zlostný křik. Tichou, inkoustově černou temnotou kanálu se rozléhala ozvěna opakovaných německých slov, kterým nedokázali porozumět. Michael popadl kalhoty a vyběhl ke dveřím, aby mohl vyhlédnout z okna na osamělou tmavou postavu krčící se u dveří hausbótu. Nedařilo se mu rozeznat, kdo to je, ale určitě to nebyl nikdo v uniformě.

Klepání pokračovalo a pak se skrz dřevo ozval horečný tlumený hlas: „Michaeli, pospěš si! To jsem já, David!“

Michaela zalila úleva, když poznal hlas svého kamaráda z dětství ze synagogy. Vyděšená Elke přiběhla do kuchyňky, přes hlavu si překotně přetahovala svetr, nohy měla ještě holé. „Kdo je to?“ zašeptala a hlas se jí přitom trásl.

„Je to v pořádku. V pořádku. To je David.“

Michael vytáhl svoje oblečení z ložnice, hodil Elke zbytek jejího oblečení a oba se začali kvapně oblékat v kuchyni.

Naléhavý hlas za dveřmi se znovu ozval. „Michaeli, jsi tam?“

Michael zasyčel nazpět: „Jo, počkej.“ Zapnul si opasek u kalhot a pak se otočil na Elke, aby se ujistil, že je oblečená, než otevřel dveře.

David prakticky vpadl dovnitř a v očích měl hrůzu. „Jdou si pro tebe, Michaeli. Musíš zmizet. Můj otec zaslechl pana Kratze z pekárny, jak gestapu vykládá, že tady bydlíš a nejsi registrovaný. Přiběhl jsem sem, jak nejdřív to šlo, ale viděli mě vojáci, co dohlíží na zákaz vycházení, a hnali se za mnou. Musíme jít. Hned!“ David se rozkašlal.

Na jeden šílený okamžik všechno v místnosti zamrzlo.

Michael na sebe naházal zbytek oblečení, obul si boty a vyměnil si pohled s Elke. Věděli, že ta chvíle nastala. Válka si konečně našla cestu k jejich milovanému hausbótu a to byl teprve začátek. Utíkání, skrývání, neustálý strach. Jako by v té chvíli věděl – a podle pohledu v jejich očích to věděla i ona –, že jakmile opustí tohle místo, svět tak, jak ho znají, se změní.

Když si Michael natáhl bundu, učinil rozhodnutí, o němž bude pochybovat ještě o mnoho let později. Nebyl si jistý, proč to udělal. Možná za to mohl instinkt, nějaký vyšší smysl nebo možná Bůh. Jako je člověk utíkající z hořící budovy schopný popadnout jenom jednu poslední věc, on ze stolu rychle sebral knihu s Rilkeho básněmi od profesora Helda a nacpal si ji do kapsy u bundy.

Elke si na sebe taky navlékala bundu a bolest z toho, když ji viděl zataženou do toho všeho, byla zdrcující. „Ty s námi nemusíš chodit. Budeš v pořádku. Jsi čistá Holanďanka.“

„Která je zamilovaná do Žida!“ odsekla.

Ztěžka mu to přistálo na duši, to on tohle způsobil. Ve své sobecké potřebě mít ji a být s ní uvrhl do nebezpečí to jediné, pro co mu stálo za to žít. Svoji líbeznou, báječnou Elke.

Zdalo se, že mu to četla na očích, když se vydali ke dveřím. Prakticky ho z nich vystrčila.

„Nedělej si o mě starosti. Zůstanu chvíli u svojí sestry. Já budu v pořádku, ale ty musíš jít.“

Vyšli do noci. O kus dál po potahové stezce dva němečtí vojáci prohledávali křoví. Když se všichni tři rozběhli, jeden z vojáků si jich všiml a zakřičel: „Halt!“

Běželi podél kanálu Oudezijds Voorburgwal, neohlíželi se, ale slyšeli vojáky, jak je pronásledují. Klapání jejich ocvokovaných holínek se ozývalo těsně za nimi.

Zahnuli pryč z potahové stezky, přeběhli přes most Armbrug a zamířili do obytné části města, kde už pro vojáky nebude tak snadné je pronásledovat. Praskání křoví za nimi následované výstřelem ze zbraně je nutilo nezastavovat. Když dorazili na hlavní ulici, zaběhli do skryté, tmavé vedlejší uličky. Byla to zkratka holandských školáků. Zastavili se uprostřed průchodu zastíněného řadou domů a přitiskli se k vlhké zdi. Čekali, ztěžka a zrychleně vydechovali,

zatímco se klapot okovaných bot zesiloval a pak za nimi zpomalil. Slyšeli, jak vojáci prohledávají zahrady a hlavněmi pušek mlátí do křoví poblíž vstupu do uličky. Nikdo z nich se nehýbal, těly se tiskli ke zdi. Michael věděl, že jakmile vyjdou na druhém konci průchodu, ocitnou se zase na ulici a bude na ně snadno vidět, ale musel se ujistit, že Elke bude v pořádku.

„Zůstaň tady,“ zašeptal jí. „Vyběhneme s Davidem na druhém konci. Uvidí nás a půjdou za námi. Pak můžeš vyklouznout ven a jít k sestře.“

Elke byla zoufalstvím bez sebe a hrůzu slyšel i v jejím šepotu. „Já tě nechci ztratit, Michaeli. Chci jít s tebou.“

Popadl ji za ledovou ruku a přitáhl si její obličej k sobě. „Musíš to udělat, Elke. Musíš být statečná. Slibuju, že tě najdu. Sejdeme se zítra na našem místě, těsně před zákazem vycházení, dobře?“

Elke mu stiskla ruku tak pevně, jako by se nějak pokoušela vzít si s sebou zbytky toho, co měli.

Ruka ho pálila od jejího stisku i od zimy. Popadl hrst jejích vlasů a přitáhl ji k sobě, aby ji vášnivě políbil. „Musíš to udělat, Elke. Musíš být silná a pamatovat si, cos mi slíbila.“

Na konci uličky se ozvaly kroky. Světlo baterky prohledávalo vlhkou zeď a všichni se automaticky skrčili do dřepu. Míhotavé světlo osvítilo divoký strach v jejích očích. Michael zavrtěl hlavou, připomínal jí, ať se nevzdává. Popadl Davida za paži a naznačil mu, že vyběhnou druhým koncem průchodu. David přikývl. Michael se otočil na Elke a dal jí znamení, aby zůstala schovaná.

Vyskočil na nohy, vyřítit se ke konci uličky, zvuk jeho kroků se rozléhal mezi domy, a vyběhl na silnici, kde byl všem na očích. Vojáci si ho všimli, jak běží s Davidem v patách. Přesně jak Michael doufal, vojáci se za nimi rozběhli po vozovce a snažili se je odříznout, když vybíhali z uličky.

Nocí se rozlehl hlas jednoho vojáka. „Halt!“ Pak dodal špatnou nizozemštinou: „Nebo budeme střílet.“

Ten samý večer stál Josef ve své tlumeně osvětlené kuchyni, skláněl se nad dřezem, rukávy měl vyhrnuté a ruce mu pod vroucí vodou rudly. Nemohl uvěřit, kolik se toho stalo za jediný den. Drhl místa na svém rukávu, kde ulpěla krev paní Epsteinové, s určitou zoufalostí. Bylo už hodně pozdě a v celém domě vládlo ticho, jako by budova zadržovala dech, čekala, jestli se Heldovi podaří odstranit strašlivé vzpomínky toho dne horečným odíráním krve z tuhé látky. Voda ve dřezu se proměnila ve slabě růžovou a Held se musel hodně snažit, aby si nepustil k tělu ten obraz, který se neustále vracel a sužoval ho. Od toho incidentu s jeho sousedkou ho začal znovu pronásledovat. Na svoji milovanou Saru nepomyslel už tak dlouho, dařilo se mu držet to všechno zamčené v dalekém temném koutě mysli. Nikdy už se k tomu neměl vrátit. Zabalil tu vzpomínku stejně jako její oblečení. Ale od tohoto odpoledne, od smrti paní Epsteinové, visela vzpomínka na ni nebezpečně blízko prahu jeho vědomí, připravená vpadnout dovnitř a uchvátit ho.

Jako by jeho myšlenky ožily, najednou se ozvalo naléhavé zaklepání na zadní dveře. Na minutu si Held myslel, že to byla jen jeho představivost, ale chvílku na to se ozvalo další zaťukání. Upustil rukáv do dřezu, zhasl kuchyňskou lampu, obával se, že světlo proniklo ven do noci a jeho čekala další návštěva od nepřítele. Dnes večer už nemohl čelit dalšímu vojákově.

Když zběsilé klepání pokračovalo, zhluboka se nadechl a otevřel zadní dveře. Do kuchyně kolem něj proběhl Michael Blum jako liška se smečkou loveckých psů v závěsu. Vytrhl Heldovi dveře z ruky a přibouchl je za sebou.

Held cvakl vypínačem, rozsvítil a s obtížemi se pokoušel poskládat si to všechno dohromady. Tohle byl jeden z jeho studentů, ten židovský kluk. Co dělal jeden z jeho žáků u něj doma? Zatímco se pokoušel porozumět této vysoce neobvyklé situaci, hleděl tázavě na Michaela, který mu oplácel pohled tichýma, ale zběsilýma očima.

Konečně mezi lapáním po dechu Michael promluvil se suverénností, kterou zjevně necítil.

„Hezký večer, pane profesore!“

„Pane Blume.“

Michael pokračoval svým nonšalantním způsobem: „Věřil byste, že mě napadlo, že vám budu chybět?“

„Co tady děláte?“

„Já... chtěl jsem... vrátit vám knížku.“

Held byl zmatený. „O čem to mluvíte?“

„Ty Rilkeho básně,“ Michael odpověděl, přecházel po pokoji, očima těkal sem a tam a stále dýchal v závratném tempu. Vypadal, jako by si to vymýšlel za pochodu. Held tenhle pohled znal, během let ho viděl už na mnoha tvářích svých studentů, když se báli, že dostanou špatnou známku za pozdní odevzdání.

Held zavrtěl hlavou. „Jak jste mě našel?“

Michael otevřel svoji bundu a ukázal mu knížku. „Uvnitř byla vaše adresa.“

„Cože?“

„Na titulní stránce.“

„Cože?“

„Vaše adresa. V knížce.“

„To pořád nevysvětluje...“

Rudohnědá šmouha na obalu knihy upoutala Heldovu pozornost. Všiml si podobné šmouhy na Michaelově ruce a paži. A v tom okamžiku to Held pochopil. Kdysi měl stejné tmavé šmouhy na vlastním těle. Když si prohlédl mladíkovo oblečení, všiml si tmavých lepivých rudých skvrn na jeho košili, které ulpívaly v temně rudých chomáčích i na jeho tlusté vlněné bundě. Krev.

Všechno kolem Helda se zastavilo a ta jediná vzpomínka, ta, kterou se pokoušel potlačit celou noc, ta tak dávná vzpomínka se vrátila s takovou silou, jako by ho udeřila do tváře kladivem. Roztrhala jeho mysl, sevřela mu srdce a vzala dech. Sařin obličej, krev všude, její smaragdové oči studené a nehybné, jako by někde za nimi právě vyhaslo světlo. Helda z jeho bdělé noční můry prudce probralo zabušení na vstupní dveře. Oba muže to vyděsilo. Když si Held všiml, jak je Michael vyděšený, najednou mu připadal velmi mladý.

Beze slova ukázal na šatník v chodbě, do kterého Michael vběhl a skrčil se uvnitř. Held popadl červenou kostkovanou deku z police a přikryl ho.

Na chvíli se zastavil, aby se uklidnil, vzal do náručí Kocoura a s dlouhým pomalým výdechem otevřel dveře.

Na jeho prahu stál ten stejný německý voják, kterého už dnes jednou viděl. Ale přátelská zdvořilost byla tatam. Jeho tón byl místo toho úsečný a profesionální. „Pane profesore.

Omlouvám se, že vás vyrušujeme v tuto pozdní hodinu.“

Held se přinutil, aby zněl nenuceně. „Dobrý večer. Co pro vás mohu udělat?“

Důstojník vstoupil dovnitř, aniž by čekal na pozvání. „Máme potíže s nějakými uprchlíky, o nichž se domníváme, že jsou to Židé. S jedním z nich už jsme se vypořádali.“

Heldovi se zadrhl dech v hrdle a stáhl žaludek, zkušenost s tím, co ta fráze mohla znamenat, byla v jeho mysli stále ještě příliš čerstvá.

„Dva naši pochůzkáři toho druhého sledovali až do této čtvrti. Naši vojáci zatarasili cesty, což znamená, že se musí skrývat někde tady poblíž.“

Held se přinutil zachovat klid, zatímco se mu Kocour kroutil v náručí, patrně ho štválo, že ho drží tak dlouho. „Nechápu, jak bych vám v tom mohl pomoci.“

Důstojník se rozhlédl po předsíni. „Neviděl jste dnes večer něco nebo možná neslyšel?“ Kocour konečně dosáhl svého a seskočil Heldovi z náručí. Přešel k šatníku a začal ho očuchávat, očividně ho zaujal pach čerstvé krve.

Profesor přesvědčeně zavrtěl hlavou. Doufal, že tím to skončí. „Ne. Ne, vůbec nic.“

Voják přikývl a zatvářil se starostlivě. „Rádi bychom prohledali váš dům, abychom se ujistili, že jste v bezpečí.“

Held ho chtěl zastavit, ale nedostávalo se mu slov. Než stihl říct cokoli dalšího, důstojník dal pokyn čtyřem vojákům ukrytým ve stínech. Zakřičel na ně strohé rozkazy v němčině.

Held konečně našel řeč. „Nemyslím si...“

„Nepotrvá to dlouho,“ uklidnil ho voják. „Máme přísné příkazy od majora von Strausse, abychom zajistili vaše bezpečí.“

Vojáci se prohnali kolem něj do chodby. Rychle vyšli nahoru do schodů a bylo slyšet, jak efektivně a houževnatě prohledávají jeho dům.

Důstojník si v chodbě vytáhl cigaretu. „Můžu?“

Held byl nervózní. „Samozřejmě.“

Mechanicky přešel do kuchyně, aby donesl popelník obvykle uložený v kredenci, a po cestě zvedl Kocoura, který měl pořád přitisknutý čumák k šatníku v chodbě. Natáhl se pro popelník na polici, ale otočil se zpátky do chodby, protože si všiml dlouhých krvavých šmouh vedoucích z kuchyně k šatníku. Nejspíš od Michalových bot. Pohotově zauvažoval, popadl lahev s tmavým octem z otevřené kredence a mrštil s ní o podlahu, aby zakryl stopy. Kocour vyděšeně vyskočil z profesorova náručí, zrovna když voják došel do kuchyně.

„Pane profesore?“

„Moc se omlouvám!“ zabručel profesor. „Shodil jsem to z police, když jsem vám sundával popelník.“

Voják si prohlédl kaluž tmavé tekutiny a rozbité sklo a pokrčil rameny.

Held na všech čtyřech utíral rozlitý ocet, zatímco ostatní vojáci přišli dolů, začali prohledávat přízemí a proplétali se kolem něj po kuchyni. Jeden z vojáků se natáhl po dveřích šatníku v chodbě.

Held stál potichu s kapajícím hadrem v ruce a ve vzduchu těžce visel zápach octa. Voják rozevřel dveře a puškou odstrčil stranou kostkovanou deku. Held už se připravoval, snažil se vymyslet, co jim k tomu řekne. Chystal se na to nejhorší. Ale po minutě Němec vystoupil zpátky do chodby a zavřel dveře od šatníku.

Zbytek vojáků vypochoďoval z domu a mladý důstojník kývl na Helda. „Omlouváme se, že jsme vás obtěžovali, pane profesore.“

Held upustil hadr do dřezu a následoval je ke vchodovým dveřím. Třásl se tak silně, že se musel chytit za kalhoty, aby to zakryl, i když se mu nějak podařilo odpovědět uvolněným hlasem: „To je v pořádku.“

Důstojník sešel po schodech na chodník a zavolal zpátky na Helda: „Nezapomeňte si zamknout dveře.“

Profesor toporně zamával a přikývl. „Ano, ano, samozřejmě.“

Potichu zavřel dveře a zasunul západku. Přitiskl obě dlaně k výplni dveří, aby se zase ovládl, zavřel oči a chvíli jen dýchal. Uklidnil se a přešel k šatníku. Otevřel dveře, odtáhl stranou kabáty a pak zvedl červenou kostkovanou deku. Michal tam nebyl. Kocour za ním přišel do šatníku a začal tlapkami drápat po červené vlně. Profesor prohledal kabáty v tmavé skříni. V tu chvíli se mu nad hlavou začala pohybovat velká krabice a pak spadla na podlahu.

Michalovi se nějak podařilo nacpat za tři krabice na vysokou polici, ne širší než metr.

„Jak...?“ zakroutil Held nevěřičně hlavou.

Pomohl Michalovi vylézt a oba přešli do kuchyně, kde ve vzduchu pořád těžce visel zápach octa.

Znovu se podíval na Michalovu košili potřísněnou krví. „Kde jste zraněný?“

V Michalových očích se zračila zdrcující bolest. „Ta není moje.“

Oba se odmlčeli.

Held se vydal ke dveřím od kuchyně. „Budete potřebovat čisté oblečení.“

Michal začal něco namítat.

„Nějaké vám donesu,“ řekl Held. „Tohle hod'te do ohně.“

Odešel k sobě do ložnice a donesl dolů čisté oblečení. Když se vrátil, našel Michala, který se přesunul do obývacího pokoje, jak bezvýrazně hledí do ohně. Held mu podal kalhoty a košili a Michael mu kývnutím poděkoval.

„Potřebujete něco dalšího?“

„Neodmítl bych něco k pití.“

„Ano, samozřejmě.“

„Děkuju vám, pane profesore, strašně moc vám děkuju.“

Michael zněl vyčerpaně.

Held odešel do kuchyně, kde v růžové vodě pořád ležel rukáv jeho vlastní košile potřísněné krví. Popadl ji a vybil si na ní všechnu svou frustraci, vymáčkal z ní všechnu vodu do poslední kapky. Nalil dvě velké sklenky koňaku, který si schovával pro zdravotní účely, vrátil se k Michaelovi a jednu sklenku mu podal. Pak hodil vlastní vlhkou, zašpiněnou košili do ohně k Michaelovu oblečení. Oheň zasyčel a na chvíli zadoutnal, než se znovu rozhořel silným plamenem.

Held zvedl vlastní sklenku s koňakem a připojil se k Michaelovi, který teď seděl u ohně a zapínal si košili od Helda. V tichosti popíjeli.

Michael otupěle pozoroval, jak oheň žlutými plameny hladově olizuje čerstvé dříví, a tiše se zeptal: „Proč jste mě neudal?“

Held chvíli mlčel, přemohly ho všechny ty vyčerpávající emoce z celého dne.

Michael se na něho podíval. „Mohl jste to udělat.“

„Ne. Nemohl. Dnes už jsem viděl krve až dost.“

Micha přikývl a v očích se mu zrcadlila čerstvá bolest. „Já taky.“

Když oba dopili další sklenku koňaku, Held vstal a přinesl úhlednou hromádku poskládaných přikrývek. „Pojd'te.“

Held mu ukázal koupelnu, kde se Michael umyl, a pak ho zavedl po schodišti nahoru ke dveřím v prvním patře. Held je otevřel a ukázal mu další schodiště, tentokrát dřevěné a dost strmé a úzké. Na konci schodů byly další dveře vedoucí do podkroví.

„I kdyby se vrátili to sem znovu prohledat, tady byste měl být v bezpečí, tahle místnost se často přehlíží.“

Dveře vypadaly spíš jako vchod do šatníku. Byly zastrčené mimo dohled ze schodiště a oba museli sklonit hlavy, aby jimi prošli. Profesor otočil klíčem v zámku a otevřel dveře do dusného zaprášeného prostoru. Na jednom konci bylo malé okno s popraskanou tabulkou, kterým dovnitř prosvítalo měsíční světlo a osvětlovalo malý kousek dřevěné podlahy. V zadní části i okolo ostatních zdí byly naskládané krabice a úhledně složené šedé skládací lůžko, památka z profesora dětství, kdy jezdil tábořit s otcem. Held podal přikrývky Michaelovi, který tam sklesle stál a sledoval ho, jak roztahuje lůžko. Jakmile byl Held hotový, přikývl a vydal se zpátky ke dveřím.

Temnotou k němu pronikl Michaelův hlas. „Pane profesore?“

„Ano?“ zastavil se a otočil se.

„Děkuju vám. Zítra odsud zmizím.“

Held přikývl. „Dobrou noc.“

Zavřel za sebou dveře do podkroví, sešel dolů po schodech a uvědomil si, jak směšně jeho poslední slova zněla. Co by na téhle noci mohlo být dobrého? Opět se vrátil do kuchyně, posadil se do křesla a schoval si hlavu do dlaní.